

Waarom altijd dat aanschuiven bij wereldleiders?

De Koude Oorlog is voorbij en Duitsland hoeft niet meer gevreesd te worden. Toch laten Nederlandse beleidsmakers zich vooral leiden door de grote hoeder in Washington DC, die ons van niet meer bestaande vijanden moet redden. Tegelijkertijd moeten onze vele bijdragen aan de VN de internationale rechtsorde handhaven. Deze twee pijlers van ons buitenlands beleid zijn, zoals de commissie-Davids onlangs moest vaststellen, in tegenpraak met elkaar: het handhaven van de internationale rechtsorde is voor Amerika (en in haar kielzog de NAVO) zeer selectief een prioriteit. Een bondgenootschap met de VS en het daarbij horende NAVO-lidmaatschap, noch het handhaven van een internationale rechtsorde zijn primaire belangen van Nederland.

Buitenlands beleid moet gebaseerd zijn op een welbegrepen en telkens opnieuw gedefinieerd eigenbelang. Zo niet, dan vallen ka-

binetten. Te lang vasthouden aan een achterhaalde oriëntatie kan voor een klein land fataal zijn. Neutraliteit werkte goed in de Eerste Wereldoorlog, maar was gezien de dreigingen uit Duitsland en Japan in de jaren dertig catastrofaal verkeerd beleid.

Ook nu vaart Nederland op een koers die is uitgestippeld in andere tijden. Het hoeft dan niet te verbazen dat politiek Den Haag keer op keer in de knoop komt te zitten over beslissingen waarvan het landsbelang buitengewoon moeilijk te formuleren is. Of het nu Kosovo, Irak, Afghanistan, of de JSF betreft, de regering kan ter rechtvaardiging alleen in zeer abstracte termen over het handhaven van de internationale rechtsorde en het bevorderen van 'onze' geloofwaardigheid of reputatie tegenover bondgenoten spreken. Wie weleens op een kaart heeft gekeken, ziet onmiddellijk dat er in het verarmde en grondstofarme Afghanistan mogelijk Pakistaan-

se, Iraanse, Indiase, en Russische strategische belangen te vinden zijn. Maar Nederlandse militairen mag niet gevraagd worden hun levens voor dergelijke belangen op het spel te zetten.

Nederland heeft geen vijanden. Door het politieke succes van de Europese Unie hebben we het voordeel ingeklemd te zitten tussen drie middelgrote landen. Duitsland, Frankrijk en Engeland garanderen de facto tegenover de buitenwereld onze veiligheid. Wij profiteren van hun verlangen om op het wereldtoneel mee te blijven spelen. De Nederlandse handel is vooral met de EU en andere bevriende naties, waarmee al lang hele goede, steeds opnieuw bijgestelde afspraken op basis van wederzijds belang bestaan. Daar hoeft geen militaire steun aan een internationale rechtsorde voor verleend te worden. Er hoeft zeker geen reputatie binnen een achterhaald bondgenootschap voor hoog gehouden worden.

Nederland is gezegend met solide, onpartijdige rechtspraak, een relatief open economie, en andere instellingen en normen die bestendige welvaart garanderen. Ons land heeft echter, met het opkomen van China, India en Brazilië, in de nieuwe wereldorde niks in te brengen. Ons beleid moet erop gericht zijn om met onze nietigheid zoals een Zwitserland en Finland verstandig om te gaan, zodat onze verworvenheden aan onze kinderen doorgegeven kunnen worden. Indien de grote spelers op het wereldtoneel een internationale rechtsorde willen afdwingen, dan doen ze dat alleen als het in hun eigenbelang is. Daar is Nederland niet voor nodig. Maar in de praktijk zullen ze, net als de VS nu, daar selectief mee omgaan. In Srebrenica is gebleken hoe onze bondgenoten binnen de NAVO en de VN denken over hun reële steun aan onze goede bedoelingen. Het is onbegrijpelijk en onverantwoordelijk dat Neder-

landse beleidsmakers het handhaven en bevorderen van de internationale rechtsorde in de Grondwet hebben gezet en zo een niet te realiseren ideaal als uitgangspunt voor buitenlands beleid nemen.

Wel te begrijpen is dat onze politici graag zichtbaar aanschuiven bij fotosessies van wereldleiders. Regering en pers presenteren dit dikwijls als een triomf en als bewijs dat 'we' nog meetellen. Die reactie suggereert vooral een minderwaardigheidscomplex en een gebrek aan realiteitsbesef. 'We' tellen helemaal niet mee – dit werd pijnlijk duidelijk op de klimaatop in Kopenhagen, waar op het cruciale moment Amerika, China en Brazilië ongestraft alle Europese politici negeerden. Bovendien is er geen landsbelang mee gediend om door middel van grote financiële bijdragen aan de VN onze ex-politici te plaatsen op goed betaalde functies binnen internationale organisaties. Als Nederlandse politici in het buiten-

land willen opvallen, kunnen ze beter meer geld in topsport investeren; dat is efficiënt, levert mooie plaatjes op, en gaat nauwelijks in tegen ons algemeen belang.

De EU is in potentie het middel om onze kosmopolitische verlangens te waarborgen. Daar wordt bovendien dagelijks een complexe en op belangen gerichte rechtsorde gebouwd die de volle aandacht van de volgende regering verdient. Juist hier ondergraaft recent beleid de autoriteit van de EU op cruciale aspecten. Het is de vraag of het Nederlands belang werkelijk gediend is met het autonome energiebeleid van premier Balkenende en de daarbij horende fotosessies met Poetin. Dat de Gasunie er beter van wordt, heeft vermoedelijk in Europese hoofdsteden niet de reputatie van een betrouwbare partner opgeleverd.

Eric Schliesser is research professor Philosophy and Moral Sciences aan de universiteit van Gent.